

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Telefonszám: 174-24.
Minden pénz a lelkész hivatalt címére küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Perczelné Kozma Flóra
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
Előfizetési ára:
Egy évre . . . . . 2 aranykorona.

Torda: 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezeken a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

A csodák világából.

Írta: Perczelné Kozma Flóra.

„Aki én bennem hiszen, a minémű cselekedeteiket én cselekszem, az is olyanokat cselekszik...”
Ján ev. XIV. 12.

A mostani csodákról és azok leleplezéséről, a nagyszakácsi Szűz Máriáról stb. szóló zürzavaros ujsághírek közepette szinte megnyugvó pontot képez egy-egy reális alapon fekvő csodának a szemlélete, mely következetesen a lélek csodatevő erejét, mindent legyőző hatalmát és mindenre, mindenkire kiterjeszkedő hatását varázsolja lelki szemeink elé.

„Aki én bennem hiszen” vagyis aki a jézusi igazságban, erkölcsben és szeretetben rendületlenül bízik s következetesen egy életen keresztül csak ennek szolgál — az valóban krisztusi cselekedeteket és krisztusi csodákat tud véghez vinni!

Ferencz József püspök bámulatraméltó egyénisége, lelkének krisztusi ereje magára s másokra való befolyása, csodatevő hatalma példányképpül szolgálhat az egész keresztény világ számára, mintegy leszögezve, bebizonyítva, hogy a keresztény csodatételekhez nem bucsujárás és beteges látomás, nem is dogmatikus felfogás, hanem a lélekben való törhetetlen hit szükségeltetik!

Ha végignézzük Ferencz József egész életén, félreismerhetetlenül láthatjuk, hogy ahova kihatott bölcs és meggondolt nézete, beszéde, türelmes, szerető és megbocsátó krisztusi lelke, ott valami módon csodát fakasztott, szeretetet, megértést, és türelmet hintett még a legellenségesebb táborban is!

Az ő megjelenése, jézusi egyénisége még a legcsökönyösebb felekezeti elfogultságot is megtörte és ahova lépett, ahol megjelent baráti szándékkal vagy a szent kehellyel kezében, hogy az egész országban szétszóródott hiveit az urvacsora áldásában részesítse — mindenütt befogadásra nyitott ki a testvéri szívek, egyházak és templomok, hogy a krisztusi főpap bevonulhasson a legbensőbb szentélybe...

De csodálatosképen nemcsak az emberi lelkek, szívek és ezeken keresztül egyházak és templomok, hódoltak be e jézusi lélek előtt, hanem ez a lélek képes volt még a legalattomosabb ellenséget, a folytonos betegeskedést és gyengélkedést is úgy háttérbe szorítani, hogy e csodálatos 90 éves életet, szellemi frisséget, az eszmemenetel változatlan magasztosságát — szóval a lélek hatalmát a testi gyengeség felett mindnyájan megirigyelhetjük!

És nem csak a betegséget, de az utóbbi idők sötét fájdalmait, megrázó tragédiáit és súlyos keresztjeit is krisztusi győzelemmel, nyugodalommal és türelemmel viseli, miért is nemzeti különbség nélkül kalapot emelnek Kolozsvárt azon főpap előtt, ki nyíltan és nyilvánosan ad hálát az Istennek, hogy magyarnak született!!

Végül mit mondjunk a most lefolyt születésnap ünnepéről, amikor az ünnepelt beszéde,

halálról és örökéletéről mondott fenséges fejtegetése, krisztusi szuggesztívó alatt tartotta az egész sokaságot és a római egyház pápai praelátusa lehajol megcsókolni az unitárius püspök 90 éves kezét . . . ?!

Ne tagadjuk tehát mi felvilágosodott keresztények sem a csodákat!! Mert Te vagy és Te leszel drága Püspökünk örök időkre élő bizonyosság arra, hogy aki Jézusban igazán és helyesen „hiszen” — annak úgy e földön, mint a örökkévalóságban semmi sem lehetetlen!

Imádság

a kolozsvári unitárius templomban Ferencz József püspök 90 évi ünnepén.

Elmondotta dr. Boros György főjegyző.

Életünk adója és megtartója, örökéltű Isten! Szent álméklodással borulunk le nagy hatalmad és végtelen jóságod előtt. Hatalmad méreteit emberi elme föl nem foghatja. Jóságod mélységes tengerében fürdik lelkünk. Midőn ebbe az Óceánba tekintünk, a magunk arculatját látjuk és szégyenérzettel kérdezzük, mivel érdemelte, hogy magadhoz hasonlóvá teremtetted az embert. Nemcsak élővé, hanem teremtővé, akaratod megvalósítójává tetted Őt.

Fölvonulnak lelki szemeink előtt a próféták, apostolok, az imádkozók és szószólók seregei. Ők láttak téged. Ők hallották hívó szavadat: járj én előttem szüntelen és légy alázatos. Ők megértették, hogy azért érintetted eleven szénvel ajakukat, hogy megtisztuljon és szóljon az Urról csodálatos dolgokat. Ők fölmentek a Nebó hegyére és betekintettek az Igéret földjére. A fellegek dörgései közben hallották hangodat, és villámaid világosságánál szemlélték a földet. Arccal leborulának és imádták az örökkön-örökké élő, kinek ítéletei édesebbek a méznél. Örömmel örvendeztek imádásod szent hajlékában és szüntelenül imádkoztak Istenöknek, kinek jósága megmarad mindörökké, mert tudták, hogy amely imádság hitből vagyon, meggyógyítja a beteget.

Isteni atyaságodnak legfőbb bizonyosságául tekintjük, hogy nemcsak a régieknek, hanem az utódoknak és a jelenieknek is gondoskodtál szent akaratod hirdetőiről, jó pásztorokról, akik életüket adják a nyájért.

Te neked köszönjük a legjobbat, aki azt mondotta, nincsen több jó, hanem csak egy: az Isten; a legbölcsebbet, aki megmutatta, hogy tűrőké és szenvedőké a mennyek országa; aki legjobban tudott szeretni, de azt hirdette, hogy Te Isten, Te vagy a szeretet.

De neked köszönjük a mi hitünk sáfárait, akik futottak, de nem fáradtak el; szenvedtek, de boldognak érezték magukat, mert tudták, hogy az ő szenvedésük elenyésző amellelt, amit a Te fiad Jézus szenvedett.

Különös és nagy hála fogja el szívünket ebben a pillanatban, mert csodálatos dolgot cselekedtél a mi hitünk főpásztorával, megajándékozván Őt a legnagyobb földi kinccsel: hosszú élettel.

A ő élete a mienk volt, az ő szeretetét mi élveztük, az ő cselekedetei és szavai hatalmasok valának és édesek mint a méz.

Midőn a pusztában viharok és vészek között jártunk, mi rátekintettünk, mint világító tűzszlopokra; mikor hajónkat a hullámok elnyeléssel fenyegették, ő mutatta meg a kikötőt, hol horganyt vethetünk.

Most is az ő bátor szíve és Te benned rendíthetetlen hite biztat, hogy Te Atyánk nem hagysz el minket semminemű veszedelemben.

Szent hajlékod magas kárpitja alatt alázattal meghajolva, a szeretet tiszteletét rebegi ajakunk előtted, érette és kérve kéri, szeressed őt tovább is, hozzánk való kegyelmedet mutasd meg azzal, hogy életéhez életet, napjaihoz napokat, esztendejéhez adj még esztendőket hogy ne csak hit-szerinti híveinek, hanem magyar véreinek e kies Erdély minden szülőltjének, e nagy ország királynának s minden polgárának lelkipásztora és pátriárkája lehessen.

Őt pedig tedd boldoggá ebben a pillanatban, hogy mi is az ő boldogságából részesülvén Téged dicsőítsünk és magasztaljunk énekeinkben és imádságunkban, hitünkben és cselekedeteinkben.

Tarts meg, kit élettársul melléje rendeltél s mindazokat akikben neki gyönyörűsége telik: a a szép családot, a jó barátokat, a tisztelőket, az ő nyáját, pásztorait és vezetőit, hogy élete további részében is ezek legyenek körülte a szeretet, a gondosság, a gyöngéd figyelem ápolói, hogy őt boldogítva boldoguljanak.

A te szent fiad, a mi mesterünk, testvérünk, a mi hitünk kösziklája nevében, aki élet, út és igazság, esedezünk hallgass meg.

Miatyánk . . .

Hangulat.

Skaerbygaard 1925. augusztus

Süvitve rohan a szél a tenger fellett, a hullámokat korbácsolva. Magasan loccsan a víz, hab és a homok repül messze a partra. Szeretnék oda jutni, de lehetetlenség előre menni. Lehajolva próbálok a széllal viaskodni, akkor oldalról nekem támad, feldönt, elbukom. A vihar gonosz ellenség, nem harcol a szabályok szerint, hanem mindig váratlanul sujt. Most legyőzött, nem tudok felkelni. Ott kell hallgatnom borzalmas elbeszéléseit, miket üvöltve mesél — hajószerecsétlenségekről, elsüllyedésekről, kalózokról és végtelen vizeken úszó roncsokról . . . Mind sötétebb lesz, fekete felhőfoszlányok rohannak végig az égbolton. A kormányukat vesztett vitorlások, a viharok és a szirteknek kiszolgáltatva, közelednek a parthoz, amelyen sötét alakok suhannak ide-oda, kezükben kis lámpásokat himbálva. Azokkal hamis jeleket adván a hajóörötteknek, kiket azután kirabolnak. A vihar dühöng, segély kiáltások hangzanak,

minden egy egyetlen zürzavar . . . El-el innen — hisz' ez a saját sorsom, amelyet itt látok. Ez a harc az életért odakint, ahol az emberek lelki hajótörést szenvednek mert a csónakuk a világháború még most is magasan járó hullámain felfordul és ők, mindenüket elveszítve, gyászosan a mélységbe süllyednek. Ott jár az én kicsi lélekvesztőm is. A sósvíz égeti a szemeimet, a kezeim az evezéstől repednek, de menteni kell a mi menthető, mig engem is utólér a sors, csónakom a szirtkekhez tütődik és a hullámok prédája leszek.

Oly melegen és ragyogóan süt a nap. A tenger folyó aranyhoz hasonlít. Fehér báránnyelők úsznak a kék égen. A parti homokot hóval lehetne összetéveszteni. Énekelve ütődnek a kis hullámok a parthoz és a mélységből szép orgonahangok kísérik az éneket — óriáskagylók zenéje. Milyen szépen locsog a víz, énekelve mesél mesze idegenben járó hajókról; vad népekről, sok érdekes dologról, tengerentúlról. Nagy hajó megy előttem, vitorlái duzzadnak a szélben, megy, megy, csendesen himbálódzva. Oly ismerősnek tűnek fel nekem az ábrócai a fedélzetén mintha otthon volnék. Ez a gyermekkori álmaim hajója, felismerem abból az időből amikor még szép álmokat álmodtam. A korlátnál napbarnított tengerészek állnak. Ismerősen köszönnek, mosolyognak, a fehér fogaik csak úgy ragyognak. „Vigyetek el engem is, vigyetek”. Kétségbeesetten emelem feljűk összekulcsolt kezeimet, de ők szomorúra válva, fejüket rázzák. — „Nem lehet. Belőled viharadár lett. Nem tartozol már mihozzánk. Néked vissza kell menned a fergetegbe, ahol a harc az életért folyik. Csak üdvözölni akartunk téged, de neked többet álmodnod nem szabad. Isten veled.”

Isten veletek, álmaim! Úgyvan. Vissza megyek oda, ahol a vihar dühöng. Kicsi csónakom ott vár a sóstenger partján. Gyorsan! Mindenünnen segélykiáltások érnek, de örülnöm kell, ha százak közül egyet is sikerül a partra vinnem, biztonságba — azután újra ki a háborgó vizekre, evezni míg fáradságtól és hidegtől összerogyok, a csónakom léket kap és vége . . .

De néha, mikor csendesebb vizeket járok, látom az álmaim hajóját mellettem elvitorlázni, nyugodtan, a naptól és boldogságtól ragyogva. A korlától engem, szegény, árva evezőst kendőlobogtatással üdvözölnék bátorítóan, vigasztalva.
Dr. Pándyné Hjelt Aino

A budapesti egyházközség Kebli-Tanácsa legutóbbi ülésének két határozatát a hívek szives figyelmébe ajánljuk. Az első az, hogy minden vasárnap az Istentisztelet idején két Kebli-Tanácsos afia áll híveink szolgálatára. Akinek valami megbeszélni valója van az egyházközség tanácsával, azoknak útbaigazítással és tanáccsal szolgálnak. — A második határozat, már a múlt vasárnap meg is valósult. A hitéleti bizottság javaslata alapján elatározatott, hogy a vasárnapi templomozás után, a hívek a kántor vezetése mellett a következő vasárnapra szóló egyházi éneket gyakorolják. Ennek a határozatnak célja az új énekeskönyv énekeinek megismerése és elsajátítása.

1825—1925.

Ezt a dátumot bostoni és londoni székházunk büszkén viselte homlokán a jubileum napjai alatt. A zászlódísz mind a két helyen az ünnepen résztvevő nemzetek lobogóiból volt egybeállítva. A sok ezer meg ezer hivatalos képviselő meg látogató között sok régi jó ismerős akadt. Voltak olyanok is, akik csak most ismerkedtek meg, de az ünnepi napok hatása alatt holtig tartó barátságot kötöttek. Mindenütt nagy élénkség, meleg érdeklődés a magyar sors iránt.

A tulajdonképeni jubileum előtt hat hétig 7-8 csereprédikátor járta be az országot, ezáltal is szorosabbra fűzve gyülekezeteink között a rokoni kapcsolatot. Ezeknek a munkáját Rev. H. W. Foote nagy gonddal és hozzáértéssel irányította, úgy hogy azzal mindenki meg volt elégedve. A küldöttek is, a konferenciák is; mert a kitűnő útiprogramot mindenki igyekezett legjobb tudása szerint megtartani.

F. évi március 21-én szerencsésen megérkezve New-Yorkba, a következő hetet ott és a környéken töltöttem. Minden napra jutott valami teendő, vagy társadalmi elfoglaltság. Épen akkor javában folytak a *Böjti Áhítat* órái. Ezeket vezetni, ifjúsági összejöveteleken résztvenni, igazi lelki élvezetet nyújtott. Utolsó estémet magyar ref. testvéreim körében töltöttem, akik *Takaró Géza* lelkészökkel együtt kitűntető szives barátsággal fogadtak. Innen a Niagarán és Buffalón át *Meadvillebe* vitt az útam, ahol az ottani Theol. Intézet vendége voltam s *indiai*, sőt *japán* tanulókkal is találkoztam. Úgy hallom jövőre már megint lesz itt magyar tanulónk is, aki ebben a jól felszerelt intézeti könyvtárban és intelligens környezetben pompásan felkészülhet jövő pályájára. Itt az igazgató alkalmat nyújtott arra, hogy egyházunk multjáról és a magyar jövőről egy óras szabad előadást tartsak a tanulók előtt. Itt élveztem az első szép tavaszi délutánt, magános sétautakon követve egy kanyargó, csobogó patakocskát, a forrásától a torkolatig. Ami madárhang csengett a közeli erdőben, ami virág intett a réten felém, az mind az elhagyott édes otthonra emlékeztetett.

Meadville-ből *Clevelandba* vágyódtam, hogy a Husvét nagyhetét és a feltámadás gyönyörű ünnepét magyar-szekely testvéreim körében töltssem. Ohio állam területén sok olyan gyülekezet van, amelynek kebelében *reformátusok*, *lutheránusok* és *unitáriusok* szépen megférnek egymással. Ezek az úgynevezett „magyar” egyházak. S örülnünk kell, hogy jobb érzésű híveink ezeknek körében jól érzik magukat. Mégis csak sokkal jobb ez, mintha a szocializmus karjaiba vetve magukat, kivetkőznének ősi szekely mivoltukból s megtagadnák a szent magyar Hazát is; ami — sajnos — itt ott szórványosan előfordul.

Clevelandben egy rendező-bizottság fogadott, elszállásolt s kezembe adta Canton-Akron és Alliance unitárius családjainak névsorát. A helyi bizottság egyik tevékeny tagja, *Ütő Árpád* afia

pedig erre a 10 napra a saját autóját rendelkezésemre bocsátotta. Ott volt későn-korán, amikor a vidékre kellett mennünk, vagy pedig a város környékén valamely meghívásra kellett megjelenünk. A helybeli magyar konzul is, Alexander de Reuter is úgy fogadott, mintha régi jóbarátok lettünk volna. Virágvasárnapján délelőtt az angol gyülekezetnek predikáltam. Délután és este pedig egy-egy ref. gyülekezetben, ahol a lelkészek olyan testvéri szeretettel és megértéssel fogadtak, mintha csak az ő főpásztoruk lettem volna. Istentisztelet után pedig a szokásos kézszorítások és beszélgetések során nem egy Torda és Keresztur-környéki hívünkkel találkoztam, akiknek szemeiben örömkönnök csillogtak.

Ilyenszerű látogatásokkal és tervezgetésekkel telt el az egész ünnepi hét, amelynek végeztével az a terv alakult ki az én lelkemben, hogy itt okvetlenül szükség van egy magyar missziói lelkészre, aki a clevelandi központból sorba látogassa szétszórtan letelepült híveinket s a szervezett magyar ref. és evang. gyülekezetek papjaival és presbitereivel teljes összhangban végezze azoknak lelki gondozását, mert a külön magyar unitárius gyülekezetek szervezése egyelőre akadályokba ütközik. Ilyen értelemben tettem jelentést a magyar telepeken tett látogatásomról az Amerikai Unitárius Társulatnak is. Egyébként lehetséges, hogy mások másként vélekednek, de én legalább egy illuzióért nem áldoznám fel azt a meglevő testvéries szent viszonyt, amelyben kivándorolt magyar gyülekezeteink élnek s ahol unitárius gondnok és unitárius presbiter az erőssége, az oszlopa a ref. vagy evang. gyülekezetnek. Husvét első napján d. e. a clevelandi evang. templomban predikáltam, amelynek Ruzsa László a lelkésze. Itt az evang. testvérek úrvacsorája után egy páran unitárius módon vettünk úrvacsorát. Este pedig Akronban ünnepeltünk, amelyet a háborús gyáripar jelentéktelen vidéki városkából hatalmas méretű kereskedelmi központtá nevelt.

Pittsburgban tett baráti látogatások után Lancasterben (Pensylvania) volt egy ünnepi alkalom Husvét III. napján, amikor Mr. Garvin elnök vezetése alatt az ottani gyülekezet külön is megünnepelte a nevezetes évfordulót. A helybeli lelkész az Unitarizmus multját, vezéreszméit és prófétáit ismertette, én pedig hasonló értelemben a magyar unitáriusokról emlékeztem meg, kifejtve, hogy a keleti törzs és a nyugati ág között a látzólagos ellentétek mögött sok a rokonvonal s bár a mi szervezkedésünk konzervatív, dogmák és concitiumok kényszere minket se köt, az igehirdetés a krisztusi evangélium határai között teljesen szabad. Egyúttal megköszöntem nekik azt az anyagi és erkölcsi segítséget, amit az adoptálás folytán erdélyi testvéreinknek, részben nekünk is nyújtanak. Mr. Garvin és neje különben keresztiszülők a mi missziói lelkészünk, dr. Csiki Gábor leánykájának s ez is fokozta az érdeklődést és biztosította a lelkes fogadtatást.

Két éjszaka: Pullman-kocsi, néger kiszolgálással s közben egy napi munka. Ilyen stációk után érkeztem április közepén Bostonba, ahol aznap délben már a Társulat összes vezető embereivel találkoztam. A Cornish barátunk által a City Club XI. emeletén adott villásreggelin már dr. Boros György egyházi főjegyző afia is ott volt, aki viharos tengeri út után csak akkor érkezett meg. Bostonban a „Bellevue“ IX. emeletén, kilátással a budai, akarám mondani, a belmonti hegyekre, négy-öt hétig szállásoltam. Innen rándultam ki hol vonaton, hol autón az előírt napi-rend szerint a kisebb-nagyobb vidéki városokba, ahol vasárnaponként predikáltam, lelkészi konferenciákon, nőszövetségi gyűléseken, vagy ifjúsági összejöveteleken vettem részt. Csak egy hét volt közben olyan, ami pihenőszámba mehetne, de ekkor meg a családi érintkezés, a barátságos vacsora, a koncert, az autótúra s az előadásokra való előkészület gondja foglalt le. S ezek is mind részben fárasztók voltak, amennyiben a legtöbb helyen húsz-harminc új emberrel kellett megismerkednem, szót váltanom s ezernyi apró kérdésre diplomatikus feleletet adnom.

Itt találkoztam a magyar tanulóval, Szent-Iványi Sándorral is, aki — mint hallom — tanulmányaiban szépen halad s az angol nyelvet is derekasan elsajátította. Több ízben együtt imádkoztunk a King's Chapel-ben, ahol a nyári szezon kivéve minden délben van keresztény áhítat, zene, ének, bibliaolvasás és rövid elmélkedés, amelyet a gyülekezet rendes papjai mellett többnyire az összes keresztény egyházak köréből meghívott nevesebb szónokok vezetnek.

Erre a déli hétköznapi áhítatra nagy szükség van ott, egy világváros kellős közepén, ahol a markos rendőrök csak nagy ügyel-bajjal tudják lebonyolítani a rengeteg autóforgalmat (mert a ló már itt is a múzeumba került). És ha megkondul az ősi királyi kápolna harangja, minden rendű és rangú férfi és nő az utcáról és a boltokból siet a csendes hajlék védelme alá, hogy magának ebben a könyökkel harcoló, tülekedő világban egy pár boldog percet szerezzen, elmerülve az örök istenség fenséges gondolatába. Itt nincs dogma, nincs vitatkozás, nincs majomper, nincs egyedül üdvözítő mellveregetés, csak Isten van jelen az ő alázattal meghajló és Hozzá felemelkedni kívánó gyermekeinek imádságos érzéseiben. Az a kitüntető szerencse ért, hogy három ízben én végeztem ezen az előkelő helyen az isteni szolgálatot s szerény szavaimat szárnyára vette és világgá röpítette a raddló, amely a szószerke van felszerve s amely alkalmat nyújt az otthonülőknél és betegnek is, hogy Isten igéjét a házi gondok és aggodalmak között is örvendező lélekkel vegyék. Ennek köszönhetem, hogy a múlt század ötvenes éveiből való Kossuth Lajos amerikai látogatására vonatkozó, igen érdekes szemelvényeket kaptam egy Andrews nevű képviselőnek családi levéltárából. — Elutazásom előtt az egyik rádió-vállalat is felkért, hogy üzenjek valamit Amerika népének, amit egy negyedórás elmefuttatás kere-

tében — külön cellában — bájos és kevésbé bájos énekesnők előadásait követőleg készséggel teljesítettem.

Bostonból nincs messze Providence (R. J.), a *Richmondok* ősi fészke, akik a kolozsvári theologiánkon egy tanári széket alapítottak. Innen az út egyenesen Newportba vezet, a nagy *Channing szállóvárosába*, akinek oroszánrésze volt az Amerikai Unitárius Társulat megalapításában. Kegyelettel zarándokoltunk el az egyszerű egyemeletes faházhoz, amelynek első emeleti sarokszobájában az amerikai unitáriusok Dávid Ferenc született. A ház még elég jó karban van. Most elhagyott gyermekek otthona. Még a favázak is azt a hivatást végzik, amit ő élete főfeladatául tűzött ki: felszabadítani a rabszolgát, oltalmat nyújtani az elhagyottnak s összeegyeztetni az Isten és emberszeretetet a krisztusi evangélium áldott világossága mellett, a láthatatlan egyház örökszép birodalmában. A newportiak büszkék a város nagy fiára. A város egyik szép terén szobrot állítottak neki egy ősi indián őrtorony szomszédságában. Ugyan ott áll az emléktemplom is, amely az Egy Isten tiszteletére épült. A városi múzeumban pedig kegyelettel őrzik azt a hintaszéket, amelyben ő pihenni szokott. A jubileumi ünnepek alatt is legtöbbször az ő neve csendült ki az egymást követő szónoklatok rendjén.

Keene és Peterborough (New-Hampshire) között emelkedik az erdővel borított gyönyörű fensíkon a Manadnoc nevű hegy, amely hatalmas tömegével az egész tájék fölött uralkodik. A hegy lábánál szépen megvonul egy kristálytisza tó: *Dublin-lake*. Ennél szebb panorámát soha életemben nem láttam. Áprilisi havas köntösében úgy nézett ki mind a kettő, a tó meg a hegyóriás, mintha vőlegény és menyasszony lettek volna, kiket az őstermészet szánt egymásnak a kezdet kezdetén s szerető, féltő gondját azóta se vette le Róluk. — Hogy mind a két vidéki városban fungáltam, ezt a látványt annak köszönhetem. Mindig is bánni fogom, hogy a hajónk korábbi indulása miatt oda még egyszer ki nem rándulhattam, mint egyszerű turista.

Concord és Lexington, ahol csak átrobotgattam, történelmi emlékeket ébresztett fel az én lelkemben. Éppen zászlódiszben volt mind a kettő; mert 150 évvel ezelőtt ott hangzott el az első puskalövés, amelytől megrendült az anyaország hatalma s hősi küzdelem után sikerült is a gyarmatoknak függetleníteni magukat Angliától. Így lett jelszavuk: *„E pluribus unum”*. Akkor még csak 13 csillag volt az amerikai lobogón. Ma már 48 csillag van. Negyvennyolc állam symboluma. Ezek alkotják a szabad Uniót, amelynek első polgára — az Elnök úr. Ezidőszerint: Mr. Coolidge, aki családjával együtt igen népszerű az egész Újvilágban. Vallásos hite, világos eszejárása, munkabírása és nagy emberismerete meggyőzően igazolják, hogy ő minden tekintetben méltó Lincoln Ábrahám örökére. Sajnálom, hogy személyesen nem találkozhattam véle.

De találkoztam mégis valakivel. Találkoztam Massachusetts állam kormányzójával, aki hivatali helyiségében kedves közvetlenséggel fogadott s kikérdezett a hazai viszonyok felől is. Egy tanácsos afia azután végigvezetett az egész gyönyörű épületen, amelyen az alsó- és felsőház tanács-termei mellett rengeteg hivatal van elhelyezve. Ennek a szép palotának éjjel kivilágított arany kupolája messze kimagaslik az egész városból. Az utca másik oldalán szerényen húzódik meg az Unitárius Központ s vele szemben egy régi módi alkotmányban a könyvkereskedés s a *„Christian Register”* szerkesztősége. Egyúttal szerény szálló is van benne vidéki papok részére. Szóval: minden, amire egy tevékeny szellemi életet élő egyháznak szüksége van, hogy híveit kielégítse s mások előtt is népszerű legyen, mert ha hitelveinket külsőleg nem is fogadják el sokan, azért az unitárius elvek tisztaságát s képviselőinek őszinteségét mindenki elismeri és nagybecsüli.

Ennek bizonyossága volt az, hogy a Társulat jubiláris ülésén megjelent a *kormányzó* és megjelent *Boston város polgármestere* s mind a ketten oly szép nyilatkozatot tettek az unitárius eszmevilág jótékony hatásáról az állam és a város életében és háztartásában, hogy ha egyébert nem, ezért is érdemes volt unitáriusnak lenni. Nem szabad megfeledkeznünk *Coolidge* elnök sürgönyéről, amely rövid, szíves szavakban ismerte el a nap jelentőségét, sem *Taft* Vilmos volt elnök afiának csupa-szív emléksorairól, amelyek megszabták az egész ünnepély emelkedett hangulatát. — *Eliot* társulati elnök klasszikus mondatai bevésszük mindnyájunk lelkébe s örvendünk, hogy ily férfiú áll az ügyek élén, aki kifelé imponál, befelé pedig általános közszeretettel örvend. Ehhez igazodott az egész program, amelynek során szóhozjutott az amerikai protestáns szövetség előkelő képviselője is. Azután mindjárt az Unitárius Egyházi Főtanács következett, amelyet *dr. Boros György* egyházi főjegyző afia képviselt, kiemelve az állandó testvéri kapcsolatot, amelyben gyülekezeteink egy jobb jövő zálogát látják. Nyíltan is megköszönte az utóbbi években kiküldött barátságos missziók jótékony munkáját, ami nélkül sorsuk bizonyára még elviselhetetlenebb let volna. A jubileum alkalmából szépen illusztrált Emlékiratot nyújtott át, amelyet az elnök ott helyben a hét folyamán rendezett történelmi kiállítás reliquiái közé utalt be. A magyarországi unitáriusok képviselője is elmondotta a maga rövid mondókáját. Mind a kettőt lelkes tapssal fogadta a több ezerre menő hallgatóság, amely a baptisták óriási dísztermében — Tremont Temple — egybegyűlt. Az angol unitáriusok részéről a londoni Társulat elnöke, Hugh R. Rathbone úr nyilatkozott, szerencse és áldáskívánatait történelmi visszaemlékezésekkel és egészséges humorral fűszerezve. Azután sorra következett, ebédszünet után, a rokonszülők és intézmények egész sorozata, amiket itt fel nem számlálhatunk. — A választási aktus a régi tisztviselőket újból a tábor élére

állította; ezek között a mi legjobb barátunkat, dr. Cornisht ügyvezető elnökke léptették elő.

Igen érdekes volt az esti nyilvános ülés, amelyen a nyolcvanéves tiszteletes *Wendte Károly* is résztvett, mint előimádkozó; a szónokok pedig, a washingtoni főrabbi, az universalisták főfelügyelője és a Harvard egyetem theologiai dekánya, a vallási felvilágosodásról beszéltek a lefolyt százesztendő alatt, amiből kedvező képet alkothattunk magunknak a jövőre nézve.

Az egész ünnepség egy hélig tartott (május 1—17). Minden reggel áhitat a King's Chapelben; délután 5 órakor pedig vecsernye zenével, ének-kari darabokkal az *Első Unitárius Gyülekezetben*, amelynek múltja majdnem 300 esztendőre vezethető vissza. Egyik reggeli áhitat az utóbb elhunyt lelkipásztorok emlékének volt szentelve. Ezek közül a *Metcalfe* neve fájdalmas könnyeket facsart ki a székely-magyar szívekből. Egyik reggeli áhitat úrvacsorával volt egybekötve, ami annál örvendesebb, minthogy Amerikában, kivált nyugat felé, ezt a szép szertartást csak szórványosan gyakorolják. Jóleső látvány volt, amikor egyik délután az egész vecsernyét az ifjúság vezetői végezték az alkalomhoz illő komolysággal.

Közben a Nőszövetség, a Vasárnapi Iskolák, a Lelkészkör, a Békeegyesület, a Történelmi Társulat, a Szociális Misszió és a Világi Férfiak Ligája tartottak érdekesnél érdekesebb gyűléseket, mindannyian a Társulat védő szárnyai alatt.

Az egész ünnepséget megnyitó ünnepi istentiszteleten ott volt dr. *Eliot Károly*, aki 91 éves korával is teljes bizalommal tekint a jövőbe, éppen úgy, mint a mi főpásztorunk. A befejező Unitárius Bankett pedig egybegyűjtötte az unitárius intelligencia színét javát, hogy Isten után egymásnak szerencsét kívánjanak egy új százesztendő küzdelmes munkáihoz a krisztusi szeretet jegyében.

Bostonból Londonig annak, aki a világot a nyakába vette — csak egy ugrás. Az *"Aquitánia"* fedélzetén tettük meg ezt a merész ugrást 6—7 nap alatt. Londonban szomorú hírrel fogadtak. Meghalt Miss Tagart! De legalább Boros főjegyző afia ott volt a temetésén. Engemet vidéki utam a *Midland*-be hivatott, ahol a Hinckley-beli gyülekezetnek beszámoltam amerikai benyomásaimról. Pünkösdi I. napján Pontypriddben egyszer, Cardiffban kétszer prédikáltam. Utóbbi helyen kereszteltem is.

Londonban megisméltődtek a bostoni szép napok. A hollandi ősi templom hangulatos boltívei alatt tartott ünnepi istentisztelet külső lefolyásában és benső tartalmában megható és eszméletető volt. Ilyen volt egyik reggelen az Essex-Churchben tartott úrvacsoraosztás, amelyet áldott lelkű professzorunk, *J. Estlin Carpenter* vezetett 89 éves fejjel, de fiatal szívvel, örök szeretetben egybeforrva az ő Krisztusával.

Amerikából ott volt az elnök, dr. *Eliot*, a Nőszövetség elnöke és főtítkára és azok az amerikai papok (köztük dr. *Snow*), akik mint cserepredikátorok Angliát járták bé 3 hónapon keresztül,

nagy lelki értéket gyűjtve és revelálva.

Az új elnök, Rathbone afia által adott banketten és egy másik értekezleten az erdélyi és magyar kiküldöttek is szóhoz jutottak. Itt találkoztunk dr. *Kliss Elek* theol. dekánnal afiával és *Balázs Ferenc* akadémistával, aki mostanában Californiába vitorlázik.

Az ünnep alkalmára Angliában és Amerikában külön kiadásban jelentek meg az unitarizmust, annak múltját és eszmevilágát ismertető könyvek, amelyek nagy kelendőségnek örvendettek.

Az uti fáradságokat Drummond afia vendégszerető házában és Dordrechtben pihentem ki, honnan június 13-án érkeztem haza. Hálát adok a jó Istennek, hogy ezt is megérhettem!

Józan Miklós

HIREK.

Szeptember, — a gondtalanság nyara után — mindég a gondok hónapja volt. Fő a szülők feje a sok aggodástól, amellyel az iskolai év elé néznek és a sok gondtól: honnan miből fizessen tandíjat, miből vegyen írószert, füzetet és főleg miből vegye meg a drága könyvet. Azoknak a családoknak, amelyekben iskolás gyermekek vannak — legnagyobb réme a könyv. Aki a legjobb barátként kellene szeretnünk azt gyűlöljük; amihez menekülni szoktunk a gondok elől, az okoz a legtöbb gondot; a szellemi táplálék a könyv — amit ingyen kellene osztogatni — drágább mint a kenyér. Minden szegénységük között ez a legnagyobb szegénységünk. Vétkeink között ez a legsúlyosabb vétkünk; valósággal bűn a könyvet a családok ellenségévé avatni. Egy kulturországban a kultúra legkissebb ténye az, hogy a könyvet... a tankönyvet legalább az a b c-és könyvet nem drága pénzért árulják, hanem ingyen osztogatják.

Kérjük előfizetőinket, hogy az *"Unitárius Értesítő"* f. évi előfizetési díját 30.000 K-t szíveskedjenek mielőbb beküldeni, mert különben: december végével a lapot megszüntetjük.

Vidéki híveinket és mindazokat, akik a budapesti egyházközség címére posta útján küldenek pénzt kérjük, hogy az utalvány szelvényén pontosan jelezzék a küldött összeg rendeltetését. Sokszor kapunk pénzt egy szó utasítás nélkül. Az ilyen pénzeket kénytelenek vagyunk függőben tartani néha évekig is, — amíg valahogyan kiderül, hogy adóra, újságra, adományként, fentarási vagy egyéb alapra küldték. Ez a felfüggesztés pedig sok félreértésre adhat alkalmat. Kerüljük el.

A Magyar Protestáns Nők Országos Szövetsége 1925. évi október havában nagybányai Horthy Miklósné, a kormányzó neje főfőméltósága fővédősége mellett tartja meg II-ik Országos női kézimunka-kiállítását. Kiállításunk ezúttal is felöleli a szépművészet, iparművészet, házi- és népi ipar összes ágait, melyek külön-külön csoportosítva fogják bemutatni, hogy mivel foglalkozik a magyar asszony? Mire fordítja idejét és mennyire haladt izlésben, tudásban, a nemzeties irány mű-

vészi fejlesztésében? A multévi, minden várakozáson felül sikerült kiállításunkon szerzett tapasztalatainkat a legkészségesebben bocsátjuk a résztvevni óhajtok rendelkezésére. Különösen azoknak, kik munkájukat értékesíteni is óhajtják, melegen ajánljuk, hogy eziránt érdeklődni el ne mulasszák. Hivatalos helyiségünk: Budapest VIII., Üllői út 24. sz. alatt van, hol levélben bármikor, személyesen minden szerdán, a délelőtti órákban (10—2 óráig) adunk felvilágosítást.

A Magyar Protestáns Nők Országos Szövetsége tudatja, hogy dr. Fáy Aladárné szeptember hónapban tartja csodaszép híres vert magyar csipkéinek készítmódjáról a már jelzett tanfolyamot. Erre jelentkezni lehet a Nőszövetség irodájában, VIII. Üllői-út 24. sz. a. Ugyanitt jelentkezőknek és érdeklődőknek készséggel ad felvilágosítást az országos női kézimunka kiállításra vonatkozó minden kérdésben a rendezőség minden szerdán a délelőtti órákban, vagy levélben bármikor.

A vallástani órarendje: Hétfő: d. u. 1/23—4 ig VIII. Dugonits-utcai elemi isk. 1/25—6-ig X. Százados-úti polg. leányisk; Kedd: d. u. 1/23—4-ig VIII. Üllői-út 54 sz. polg. fiúisk. 1/25—6-ig I. Váli-utcai elemi isk. Szerda: Egyik héten Rákospalotán Dobó-utca 4 sz. alatt 3—4-ig. Második héten 2—3 ig. Pestszentlőrincen Erzsébet-úti elemi isk.-ban; 4—5-ig Pestszentlőrincen Wlasics-utcai elemi isk.-ban. Csütörök: d. u. 1/23—4-ig VII. Barcsai-utcai főgimnáziumban; 1/25—6-ig, a VII. Aréna út 25 sz. polg. leányisk-ban. Péntek: d. u. 1/23—4-ig I. Attila-utcai főgimnáziumban. 1/25—6-ig II. Medve utca 5 sz. alatti polg. fiúisk.-ban. Szombat: d. u. 3—1/25-ig elemi iskolások a lelkészi hivatalban, V. Koháry-utca 4. 1/25—6-ig középiskolások a lelkészi hivatalban V. Koháry-utca 4. Felkérjük a szülőket, hogy gyermekeiket a lakásukhoz legközelebb eső csoportba küldjék el a jelzett időben.

Őszi Istentisztelet vidéken. Szept. 20-án Miskolcson. Szept. 27-én Szegeden tart Istentiszteletet és oszt. urvacsorát dr. Csiki Gábor missiói lelkész.

Szolnoki hiveinknek szept. 20 án délelőtt tart őszi hálaadó Istentiszteletet urvacsora osztással Józán Miklós püspöki vikárius. Az Istentiszteletet a református templomban tartják.

Dávid Ferenc Egyleti vallásos estélyt rendez a budapesti egyházközség október 2-án (pénteken) este 6 órakor a Koháry-utcai templomban. Az estély főpontja Józán Miklós püspöki vikárius szabad előadása, amelyben „amerikai benyomásai”-ról számol be. A műsor többi pontjait művészi zene számok töltik be.

A Protestáns Diákmenza szept. első napjaiban megnyílt. Mint a tavaly, az idén is több egyetemi hallgatónk részesül, a Diákmenza asztalának áldásában.

Az Országos Gyűjtőbizottság még egyszer felhívja mindazon híveinket, akik gyűjtőleveleket még mindig nem küldötték be, hogy szíveskedjenek, — ha üresen is — minél előbb visszaküldeni a budapesti lelkészi hivatal címére.

Angol Nyelv és Irodalmi Leckék dr. Csiki Gábor ingyenes leckeóráit október hónapban kezdők és haladók számára ismét megkezdte. Felhívjuk az érdekelteket fiukat ék lányokat ifjakat és felnőtteket, hogy naponként jelentkezzenek a lelkészi hivatalban V. Koháry u. 4. Kívánatos, hogy minél többen jelentkezzenek. Nyelvtanításon kívül érdekes irodalmi előadások is lesznek.

Dr. Péterffy Mária orvos, özv. Péterffy Lajosné leánya egy évi tanulmányútra Amerikába, cambridgei egyetemre ment. Sok szerencsét kívánunk.

A budapesti Nőszövetség minden hó második csütörtökén d. u. 5 ó. ülést tart a lelkészi hivatalban.

Több oldalról felmerült az a kívánság, hogy lapunk hír-rovatának személyi részét tegyük gazdagabbá. Ehez elsősorban arra kérjük olvasóinkat, hogy szíveskedjenek személyi hírekkel el látni szerkesztőségünket, mert nem rendelkezünk annyi munkatárssal, hogy a személyi hírek gyűjtésével külön embert bízhatnánk meg.

Érdekes előadások színhelye volt a mult hetekben a Magyar Tud. Akadémia. Dr. Módi a híres keleti tudós, a hun-magyar kapcsolatokkal foglalkozott a Zendaveszta alapján. A dísztermet zsufolásig megtöltő közönség előtt, az ősz professzor angol nyelvű előadását Józán Miklós vikáriusunk tolmácsolta, eredeti, zamatos magyar nyelven.

Stockholmban gyűltek össze az idén a protestáns egyházak főképviseleti kongresszusra. Ennek az egyházi világkongresszusnak az a célja, hogy a világbékét munkálja és biztosítsa az egyházak útján.

Ifjúsági Istentisztelet szeptember 27-én délután 4 órakor lesz budapesti templomunkban. Felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy a ifjúsági Istentisztelet kötelező minden unitárius tanulóra. Elmulasztása igazolatlan órát jelent.

Egyházi adót fizettek f. évi április hóban: Dr. L. Sándor B. 300.000, Gömöri K., dr. Tóth J., Mózes A., Deák F., Polgár L., Biró J. 150—150.000, Mosolygó A-né. 120.000, Ürmössy S., 105000, Szentgyörgyi J., dr. Nagy B., 100—100.000, Péterffy J., Kollegerszky V., Polgár M., dr. Polgár M., Polgár L., Patakfalvi D., Gál Zs., 90—90.000, Gömöri K., Kovács J., Molnár J. 75—75.000 Szentannai D., Kajel J-né 70—70.000, Heismidt F., Gál P., Fekete D., Miklós J-né., Borsos Z-né. 60—60.000, Székely M., 55.000, Gál A., Réti J., Bodóczy G., Máthé Gy. 50—50.000, Simon A., Kriza A., 45—45.000, dr. Telmann S. 48.000, Borbély M., Vágó S., 40—40.000, Székely S., Kluzs K-né., Krieger T-né. 30—30.000, Fürst A-né. 23.000, Osváth A. 90.000 K.

Május hóban fizettek: Dr. Kovácsi S. 300.000, dr. Gothárd Zs. 170.000, László D., dr., Lázár J., Gábor S., Pásztor J-né. 150—15.000, Kisgyörgy S. 120.000, Zironi A-né., Berde L., Jéger K-né 100—100.000, Kovács G., Fodor L., 90—90.000, Csiki P. 75.000, dr. özv. Rajczi R-né. Fábrián D., özv. Nagy J-né. 60—60.000, Ujváry L. 30.000, Mocsáry J-né 25.000 K.

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.

BIRTALAN LAJOS

kárpitós és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseket továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

IFJ. INCZEFFY DÉNES

O. F. B. által engedélyezett

ingatlanforgalmi irodája

Budapest, Vilmos Császár-ut 60. I. em 2.

TELEFON: 202-41.

Földbirtokok, birtokbérletek, házak, malmok és mindenféle ingatlanok adás-vétele, üzlet-, lakásközvetítés, pénzkölcsön, társulások finanszírozások lebonyolítása. Hirdetési vállalat.

A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55. sz.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Muzeum-körut 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből Telefon
186-87. alakult új vállalat 186-87.

Szakkönyvek, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézik.

Két-, három- és négynyüstös

székely házi szöttes

asztalkendők, törülközők, konyharuhák stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitrokonunknál

Lakása: II. KER., TÖLGYFA-UTCA 14.

Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági
szerszámokat

Tragacsokat

Kocsirészeket

k é s z i t ű n k

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest. II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítenek. Javítást is vállalok. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők szakszerű javítását vállalom.

Templomharangokat

és összhangzó harangzatokat a legfinomabb harangfémötvözetből, tiszta csengésű, előre megállapított szavatolt új hangokkal

tíz évi jótállás mellett

harangszerelvényeket forgatható vas koronával, harangállványokat hengerelt vasból, szabadonálló, valamint fekvő elrendezéssel gyárt

Walser Ferenc

**tüzoltási szerek és
szivattyúk gyára,
harang és fémöntőde**

Budapest, IV., Lomb-utca 34-36.

Villamos megálló: Váci-ut, Láng gépgyár.

Telefon: 95-50.

Prém János szabómester

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb.

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.